

Mirjana Marinšek Nikolić

GRUPNI PORTRET S KLATNOM

„Ima jedna stvar“, piše mi izvesna Gospođa iz severnih krajeva Amerike, „koju još nisam uspela da prihvatim.“ Bilo joj je, zapravo, ni malo lako da nju, ili njoj sličnu, imam kuraži da stavim na papir. Navodno, najveća nelagodnost je ona koju čovek oseća pred samim sobom. Objavljuje mi ona putem mejla. Pa, šta! Ako je ona neko drugi, ko sam to ja?

U arhivu gimnazije Zemuna, tih i tih godina, beleže da sam u razredu, između ostalih, nakratko sa izvesnim Goranom P. Pojavio se jednog dana, zbunjen, na *SMB* (za neupućene: sivomaslinasta boja – termin preuzet iz tadašnje JNA) ofarbanim vratima našeg trećeg razreda gimnazije. Kad samo pomislim da je G. P. u lancu njegovih životnih transformacija: rođenjem od oca Vladimira i Olivera, kasnije Aćimović – naše profesorke istorije u gimnaziji – iz rodnog Niša, preko Zemuna, osvojio svet! Na grupnoj fotografiji završnog razreda, njegov pogled sa kule Jankove, nekuda leluja. Dapače racionalan, vrlo brzo je otišao u Prag. Neko ko ne zna, tu je značajna i uloga Filipa A. Njegovog *stepfadera*, ličnosti beogradske *Jugoslovenske kinoteke*. G. P. je uporan. Po sopstvenom priznanju, na prašku akademiju su ga primili iz drugog pokušaja. A to, da smo se mimoišli u Njujorku hiljadu devetsto osamdeset druge godine nije za čitaoca od nekog presudnog značaja. Pri tom, Karla Maldena, *alijas* Mladena Sekulovića, sam mnogo ranije srela u mojoj kući u Zemunu. Kada je, iz Gerija, pristigao sa pozdravom mome dedi Radoslavu od brata mu Milovana (Milanovića). Moćna Den Tanina mašinerija angažovala je Maldena za *Tvajlajt tajm*. Bio je to Goranov *lajfles film*. Kako ga je (nedovoljnim) ocenio Lorens Kon, kritičar časopisa *Vera-jeti*. Posle premijere *Tanga Argentina* februara hiljadu devetsto devedeset druge godine u Beogradu, šušvalo se da Goran odlazi u egzil (politika S. M. kada?). Nakon Grčke, seli se u Pariz. Sretali smo se uvek na proslavama mature u nekoj od zemunskih kafana. Jedne večeri, proslavljali smo, u restoranu Gerontološkog centra *Bežanijska kosa*, godišnjicu mature. A da se mnogi za života ne pitaše otkud tu i zašto, jer ko će sve da zna o ovoj luckastoj ideji jednog advokata, nekadašnjeg nestaška iz razreda. Što da ne, rekoše neki. Preko puta, s druge strane Kalvarije, leži groblje. Zemunsko. Tek, da se zna. Na ulazu u zgradu gerontologije, stajao je natpis:

„Dom je otvorenog tipa, omogućene su svakodnevne posete, ali i odsustva korisnika. U Domu *Bežanijska kosa* možete se družiti sa ljudima, knjigama i idejama, ostvariti se kroz radne i rekreativne aktivnosti ili hobije, učestvovati u kulturno-zabavnim sadržajima, priredbama... Možete se odmarati, šetati, putovati, primati rodbinu i prijatelje u goste, možete podeliti sa nekim i lepe i teške trenutke.“

G. P. je sedeo u čelu stola. Bila je uz njega svita iz razreda. Raznih štrebera i štreberki, poneki čilager i sredovečna žena u poodmaklom stadijumu klimaksa. Šalu na stranu. G. P.

je plenio šarmom. Tu, kraj njega, sedela je Kristina. Njegova Francuskinja (ili Belgijanka?) sa značajnom funkcijom u... neka to bude ipak delić tajne. Moje i G. P-ove. Ono što mi je rekao, bilo je od njega kavaljerski. Da izgledam mnogo lepše nakon mog povratka iz Amerike. A da, rekoh. Fitness, aerobik, sportski preparati, sve to mi je *bilo* dostupno. A danas?

„Danas, moji poštovani drugovi pri stolu, danas ću zahvatiti u ne tako davnu prošlost. Mogao bih vam sada, ispričati mnogo zanimljivoga o našem boravku u Zemunskoj gimnaziji, ali ću to učiniti nekom drugom zgodom.“ Posle kratke pauze, nekadašnji nestaško, sadašnji advokat, nastavi: „A sada da nazdravimo!

„Oho, dragi moj! To je pravo tokajsko!“ Povikaše neki.

„Ne trabunjajte“ zagalamiše drugi. „Velika je razlika između *tokajca* i tokajca.“

„To rado čujem“ reče gimnazijski profesor Mesner. „Naročito kad je reč o kraljici Terezi-ji. Njeno Veličanstvo je bez sumnje, kao sveukupni naslednik svoga blaženopočivšeg gospodina oca, nasledilo i njegov podrum.“

Posle toga, neki pri stolu voljno isprazniše bocu, sve govoreći da nema boljeg od *ovoga* vina. Drugi rekoše zbogom jednom razdoblju u životu. Toj neizleljivoj boljki, koja preti da nas zauvek ima. Kako došlo, tako prošlo. U tome su moja osećanja izmešana. Ostavljam za sledeću (matursku) priliku da vas u to uverim.

U susednom razredu je David. Potonji pisac. U Zemun se doselio hiljadu devetsto pedeset i neke godine. Poput bajkovitog velegrada, Zemun mu je – po sopstvenom priznanju – ličio na grad za sebe; nimalo na predgrađe Beograda. A tu je bila i stajala njegova i moja – zemunska gimnazija. Ta rigidna zemunska škola čije su glavne odrednice znanje i disciplina (maltene vojna), ta teška i blesava obaveza da uvek budemo zajedno, u povorci, na paradi. Na dočeku Predsednika FNRJ sa putešestvija po svetu, čekali smo David i ja, na železničkoj stanici Zemuna. Jedne zime februara pedesetih prošlog veka, neki su klicali hvalospeve i mucali usnama! Predsednik se pojavio na prozoru voza. Nasmehan, lep i opaljen burmanskim suncem. Iza njega J. nemo uzdržanog smeška. Na hladnoći od minus deset-i-više, stajali smo nekoliko časova u očekivanju *Njega!* Na fotografiji je, koju sam sačuvala, učiteljica i mi. Đaci zemunske osnovne škole. Svi izgledaju srećni. Ali, to je priča za vas.

David je daleko, na severu. U poslednje vreme češće ga susrećem u Zemunu. Igrom slučaja (ima li uopšte slučajnosti?), sreli smo se na Sajmu knjiga. Dok mu je jedan poznati pisac, odnedavno i urednik u mega-izdavačkoj kući nudio ugovor na potpis – čak je poluglasno pominjao i cifru (koju iz pristojnosti neću da pominjem), prišao mu je književni (i rok) kritičar doturajući sopstvenu knjigu (na poklon)!

Ko je koga voleo u Zemunu, ostaje nam tajna. Ali za mene, to nije. Htela sam da o toj temi porazgovaram sa Davidom, kada smo se našli ispred *Venecije*. Zašto baš tu? Pitao me je David. Da li su to tvoja podsećanja na Isidorin povratak u Zemun? „Jednom smo Isidora i ja krenule pored Dunava.“ Stoji u rukopisnim minijaturama spisateljke N. Marinković. „Ali pre nego što se završila obala za šetnju, ona je iznenadno promenila pravac da bismo se ubrzo našle u centru grada. Dok smo prolazili onim malim ulicama ka centru, ispričala mi je kako joj je otac mnogo pričao o vremenima pre nego što je ovo pripadalo Srbiji – kako je ona to govorila.“

Dok smo išli zemunskim kejom, ovde-onde proleteo bi poneki galeb, jedan se čak zastavio nadomak nas. David je pratio let ptica tako pomno kao da bi sa njima da uzleti. Tu

već oko Kapetanije, pomenuo mi je Teda Hjuza. Njegove pesme iz zbirke *Pečina ptica*. Nisam verovala svojim očima. On je u trenu spremno iz neke kese izvadio ovu knjigu da mi dâ na čitanje. Za ovu knjigu vezuju ga uspomene. I posveta. Nekog njemu dragog bića. Tu tajnu sam sačuvala za sebe. Izvanredne crteže u knjizi je uradio slikar Leonard Baskin. Tu sam u momentu, smela s uma činjenicu. Da je u braku sa Hjuzom, Silvija Plat počinila samoubistvo. I ne samo to. I druga Tedova žena, na isti je način okončala svoj život. Ali nisam htela o tome, sa Davidom. Ono što sam htela je da na priču „zakačim“ sopstveno sećanje. U tome mi je pomogao David. *Alijas Simon?* A ona, Višnja iz njegove priče o *Propuštenoj prilici?* Objavljenoj u časopisu *N.. t...?* Ili, se to (ne)podudara sa mojim sećanjem na njegovo odano prijateljstvo (tako ću to diskretno i nazvati) sa devojkom koja je *imala ime jabuke*. Buda, Budimka, beše li joj ime? Sećanje je okrutno, ispunjava nostalgijom i tugom, a kad prestane, ne znam kuda odlazi.

Nisam se uopšte iznenadila otkrićem da su zemunsku gimnaziju pohađali: Boško Tokin, Slavko Vorkapić i Sava Šumanović. Slavko je, kažu, bio odličan u matematici. Boško, u geografiji. O Savi, gimnazijalcu zemunske gimnazije, govore njegove dopisnice koje je slao roditeljima u Šid. Kroki potezima obaveštava roditelje da uči crtanje kod profesora Isidora Junga, onoga koji mu crtanje predaje u školi. O svom osmogodišnjem školovanju u zemunskoj gimnaziji, Sava piše u belešci o druženju sa Vorkapićem. Koji je kako Sava beleži „imao sreću da izađe iz gimnazije i da se upiše u Beogradu kod gosp. Ljube Ivanovića u slikarskoj školi“. Sva trojica su prosečni đaci. Zajednički im je talenat za crtanje. Da li je to razlog da zajedno sve vreme provode na zemunskom *Radeckom* (ili *Gardošu*)? Slikaju pejzaže. Sava će, verovatno jedini, naslikati scenu grupno predstavljenih i (delimično) obnaženih muškaraca. Na slici *Dečaci pri kupanju*, Šumanović oslikava nekoliko mladića kako se kupaju u reci. Kompozicijom dominiraju dvojica (?) u prvom planu, dok nestašno prskaju jedan po drugome! Ova slika ga uslovljava, uznemirava, poseduje. Ispunjava ga grižom savesti. U prirodi se i instinkti prirodnije ispoljavaju. On se brani odbijajući ih, kao lopov zgodnu priliku za krađu.

Ali vratimo se *Radeckom*, tom toplom i dražesnom, a pomalo opscenom gnezdu Zemunca. Iskušenje da ga ostavim takvog, u tom nedirnutom obliku, ogromno je: tako bi sve bilo jednostavnije, ko zna, možda i mnogo ispravnije. A onda David. Osećam da će reći: Ma daj, Mirjana, još jedno prežvakavanje tuđih (o)sećanja!